

núm. 7

Servei de
Responsabilitat
Professional

CONSELL DE COL·LEGIS
DE METGES DE CATALUNYA

EDITA:
Col·legi Oficial
de Metges
de Barcelona

2 Definició,
importància
i implicacions
de les relacions
amb la
judicatura

3 Qüestions
polèmiques

5 Consells
pràctics

6 Models de
comunicats

8 Contraportada
de professió

FEBRER-ABRIL 2000

PROFESSIÓ

Qüestions polèmiques i consells pràctics

Les relacions amb els Tribunals de Justícia

PRESENTACIÓ

Sovint els metges atenen lesions –o dictaminen la mort d'una persona– l'origen de les quals no obeeix a fenòmens naturals biològics ni a circumstàncies de malaltia. En alguna ocasió, és la pròpia persona lesionada o morta qui s'ha ocasionat el dany.

En aquests casos, la legislació penal –encarregada principalment de protegir la vida i la integritat física i psíquica– estableix l'obligació dels metges de posar en coneixement de l'autoritat judicial, l'evidència i, fins i tot, la sospita de mort o lesions causades per un tercer.

En altres ocasions, el metge i, en atenció als seus coneixements tecnicocientífics que li permeten determinar el mecanisme de producció d'unes lesions a una persona i l'entitat d'aquestes, així com la possible incidència en les lesions de malalties o estats patològics anteriors, sol ser sol·licitat per l'autoritat judicial o pels advocats de la defensa o de l'acusació, com a col·laborador d'excepció en qualitat de **perit judicial**.

Ocasionalment, és el mateix metge qui, per evitar possibles complicacions jurídiques o judicials de futur amb un pacient, **consulta l'autoritat judicial** sol·licitant-li que autoritzi la intervenció terapèutica que considera que cal aplicar al pacient i que aquest es nega a acceptar.

Així mateix, no són pocs els **procediments judicials contra els metges** per presumpta mala praxi professional.

Aquest document, recollint el conjunt de situacions d'interrelació metges-judicatura que s'acaben de descriure –de les quals s'exclou la situació judicial en què el metge és denunciat per un pacient– té per objectiu abordar succintament el que ha de saber i com ha d'actuar el metge que circumstancialment atén un pacient subjecte de violència per un tercer en la seva persona així com quan és sol·licitat com a perit o informant en un procediment judicial o insta una consulta professional a un Jutjat.

35

Consell de Col·legis de Metges de Catalunya.

Secretaria Operativa: Passeig de la Bonanova, 47. 08017 Barcelona. Telèfon: 934 186 455. Fax 934 186 048
e-mail: resp_prof@comb.es • http://www.comb.es/publicacions_prof

1

Definició, importància i implicacions de les relacions amb la judicatura

La protecció del dret a la vida i a la integritat física i psíquica és tan absoluta en el Dret, i preocupa també tant al legislador la protecció de la llibertat o de la llibertat sexual de les persones que es castiga, no només l'autor del dany, sinó també qui no acudeix a l'autoritat judicial o als seus agents per evitar l'acció danyosa (delictiva). S'ha d'afegir, però, que l'omissió del deure de denunciar únicament té entitat penal quan no es denuncia l'agressió greu a una persona que no està en condicions d'ajudar-se a si mateixa o de ser-ho per un familiar.

En l'àmbit de la prestació dels serveis sanitaris, cal tenir en compte que el metge no té entre les seves funcions professionals, realment atribuïdes, la de garant dels béns jurídics referits. Cert és que les seves funcions professionals l'obliguen a assistir la persona que pateix una malaltia o presenta lesions degudes a un accident (causal, intencionat,...) i intentar la seva curació. Però no és menys cert que són les autoritats administratives encarregades de la seguretat pública i la mateixa persona lesionada per un tercer els qui han de promoure i perseguir el causant i responsable dels danys.

El metge únicament i exclusivament es constitueix en garant quan la persona lesionada no pot prestar-se ajuda a si mateixa o no té l'ajut d'altres persones del seu àmbit familiar. En la resta de situacions, **el metge estarà obligat a aconsellar la víctima i/o la seva família, la denúncia dels fets al Jutjat o a informar-la de l'existència de recursos socials i administratius de suport, en el seu cas, i a documentar acuradament les troballes significatives de violència en la causació de les lesions, per tal de facilitar a la víctima l'acreditació de la violència soferta i la seva importància.**

Les conseqüències judicials d'una ommissió del deure del metge de denunciar són esperables únicament en el cas d'una víctima desemparada que no té ajut propi ni de tercers pròxims. En aquest cas podria ser acusat d'un delictes d'ommissió del deure de socors o del deure de promoure la persecució de delictes que atempten contra la vida, la integritat física i la llibertat o llibertat sexual. Per tant, és absolutament recomanable que davant una persona que pateix lesions conseqüència d'un tercer, el metge s'asseguri que físicament i psíquicament la víctima està en condicions de poder denunciar, amb caràcter immediat, l'agressor, així com confirmar la voluntat de la víctima de fer-ho. Els termes de la redacció del comunicat que el metge pogués adreçar al Jutjat hauran de contenir especificacions sobre aquests punts.

Davant de situacions en què la víctima o els seus familiars estan capacitats per decidir i interposar denúncia dels fets, el metge s'hauria de limitar a documentar i posar a la seva disposició la informació clínica corresponent a l'assistència. Aquesta limitació s'estableix en atenció al deure de secret professional que té el metge. Per finalitzar aquest apartat, indicar que òbviament qualsevulla assistència per mort violenta o per intent de suïcidi ha d'ésser comunicada al Jutjat.

Pel que fa a les relacions amb la Judicatura consecutives al requeriment de l'autoritat judicial a un metge a col·laborar com a perit o com a testimoni en un procediment judicial penal, cal ressaltar que la desatenció al requeriment, sense causa justificativa, dóna lloc a haver de suportar el ser acusat de desobediència judicial i/o d'obstrucció a la Justícia. Conseqüentment, el primer consell preventiu consisteix en què el metge requerit adopti una conducta i actitud de col·laboració que no ha d'excloure però l'al·legació, en el seu cas, de circumstàncies que l'eximeixin d'aquest deure de col·laboració.

El metge requerit com a testimoni —especialment quan ho és a instància de la part contrària al seu pacient— ha de sol·licitar del Tribunal penal ser eximit del deure de declarar en raó de la seva submissió al deure de secret professional o, que en el seu cas, l'autoritat judicial que el requereix l'eximeixi d'aquest deure de secret, i delimiti acuradament l'extensió del testimoni que li requereix. En procediments judicials de caràcter civil, el metge s'ha d'abstenir de comparèixer com a testimoni en una demanda contra el seu pacient, llevat que aquest expressament l'autoritzi, cosa que òbviament serà molt excepcional.

Veiem, doncs, a les pàgines següents les preocupacions que els metges tenen en relació amb aquests temes i el que cal conèixer i fer.

s'ha de sol·licitar la intervenció judicial davant la negativa d'un Testimoni de Jehovà a deixar-se fer una transfusió sanguínia?

Els comunicats sistemàtics al Jutjat sol·licitant que amb caràcter previ s'autoritzi a aplicar un tractament són improcedents. Sovint no obtenen resposta precisa i, en canvi, la conducta de consultar es pot veure com una conducta «defensiva» del metge.

El metge té l'obligació d'intervenir en casos de risc vital. Conseqüentment, en cas d'incompliment d'aquesta obligació, i tenint en compte les particularitats del cas concret, es pot originar responsabilitat penal del metge per col·laboració en un suïcidi o homicidi imprudent. Així mateix, la decisió sobre la procedència de transfondre és de caràcter mèdic. Si el pacient està ingressat al centre, el metge té l'obligació legal de fer ús i aplicar els recursos al seu abast per intentar mantenir la vida.

La capacitat decisòria del jutge no correspon en aquest tipus de conflictes, essent la seva funció l'aplicació de la llei. Per tant, quan el metge es trobi en situació d'urgència vital en què el pacient refusa el tractament terapèutic amb hemoderivats, legalment haurà d'aplicar el tractament mèdic que requereixi el problema clínic encara que sigui en contra de la voluntat del pacient. Serà recomanable, però, que el metge anoti a la història clínica la imprescindibilitat del tractament.

La negativa a transfusió sanguínia per raons religioses s'emmarca en els conflictes entre el dret a la vida, llibertat ideològica, deures professionals i autonomia individual.

A aquest respecte la jurisprudència considera el dret a la vida, la integritat física i la protecció de la salut com a drets de «preeminència» absoluta, és a dir, que la vida està per sobre de l'autonomia individual. Per tant, que no existeix privilegi ni dret a disposar de la pròpia vida, tenint els tercers, particulars i poders públics el deure d'interferir en aquests casos.

Pel que fa a l'assistència a menors d'aquesta comunitat confessional, recomanem consultar «PROFESSIÓ núm. 2 - Assistència a menors, adolescents i maltractaments» (SIC núm. 88 març-abril 1999).

què fer en cas de ser requerit com a perit en procediment judicial penal?

La característica principal d'un procediment judicial penal és que es dirimeixen qüestions d'interès públic per evitar conductes que afecten el dret a la seguretat de la societat en el seu conjunt.

És aquesta característica la que justifica el caràcter imperatiu i inexcusable de col·laborar en un procediment judicial penal de qualsevol ciutadà.

Qüestions polèmiques

→ (continuació de la pàgina anterior)

Per tant, el metge que rebí un requeriment judicial per exercir funcions de perit haurà d'acceptar aquest nomenament del jutge llevat que acrediti estar legítimament impedit. En cas d'incompareixença, sense al·legar justa causa, el metge podrà incórrer en responsabilitat penal per desobediència a l'autoritat i obstrucció a la justícia, principalment si causa la suspensió del judici oral.

També haurà d'emetre la perícia atenent als consells de la pàgina 5 d'aquest document, prèvia lectura dels articles 18, 25 i 31 del Codi de Deontologia del Consell de Col·legis de Metges de Catalunya i la Llei d'Enjudiciament Criminal.

Això no obstant, cal saber que les circumstàncies que, amb caràcter imperatiu, justifiquen l'abstenció d'un metge com a perit o com a testimoni en un procediment penal són en el primer cas, el parentesc, l'interès en el procediment, l'amistat o enemistat manifesta i l'haver de peritar sobre un pacient propi; i en el segon, el parentesc i el deure de secret professional.

s'ha de comunicar al Jutjat de Guàrdia l'assistència o lesions o mort d'origen violent?

38

Els casos de mort violenta o intent de suïcidi **sempre** s'han de comunicar al Jutjat de Guàrdia.

En casos d'assistència a lesions d'origen violent, el metge únicament haurà de comunicar-ho a l'autoritat judicial en aquelles situacions en què la víctima no estigui capacitada, físicament ni psíquicament per denunciar els fets objecte de l'assistència ni compti amb l'ajut d'altres persones per fer-ho. En la resta de casos, el metge haurà de recomanar a la víctima la denúncia dels fets, així com assessorar-la i informar-la dels recursos socials i administratius al seu abast. En tot cas, el metge haurà de registrar a la història clínica les troballes clíniques significatives de les lesions i posar-la a disposició de la víctima per permetre l'acreditació de la violència soferta i la seva entitat.

En funció de les lesions objectivades, recomanem la utilització dels models de les pàgines 6 o 7 d'aquest document per lesions causades per tercer i per agressions sexuals respectivament.

què fer quan de la pràctica de la necròpsia clínica apareixen indicis de mort violenta?

S'haurà d'aturar la pràctica de la necròpsia clínica, posar aquest fet en coneixement immediat del Jutjat de Guàrdia i sol·licitar la presència del metge forense de l'esmentat Jutjat.

Per a l'emissió de la perícia judicial:

1
primer

Treballi d'acord amb els principis d'objectivitat, reflexió, seny, prudència, imparcialitat i veracitat

2
segon

No sigui evasiu o hostil a l'autoritat i eviti caure en argumentacions i actituds emotives o no científiques.

3
tercer

Intenti arribar a la veritat independentment de la part que el designi

4
quart

Mantingui les seves opinions dintre del camp mèdic i utilitzi la següent metodologia: **a)** Estudi dels antecedents del cas. **b)** Estudi del material mèdic de caràcter científic sobre els punts sotmesos a perícia. **c)** Correlacioni la seva opinió amb el moment d'ocórrer els fets. No es deixi portar pel resultat que ja coneix. **d)** Relacioni la bibliografia o altre material d'ajut. **e)** Especifiqui a petició de qui actua i sobre quin material emet la perícia.

5
cinquè

Estableixi, prèviament al lliurament o emissió de l'informe pericial, els honoraris professionals que haurà de percebre.

Per ser exempt de testimoniar:

1
primer

Acrediti, en el seu cas, la condició de parentesc amb el processat, incloent-hi a aquests efectes els parents en línia directa ascendent i descendent, el cònjuge, els germans i els laterals consanguinis fins al segon grau o l'existència de motius d'amistat, enemistat o dependència.

2
segon

Documenti, en el seu cas, que té o ha tingut obligacions assistencials amb el pacient i posi en coneixement del jutge que està èticament obligat a guardar el secret professional i que sigui ell qui l'eximeixi de testificar.

39

En general, recordi que...

- 1** Ha de documentar sempre a la història clínica les assistències a lesions i posar a disposició de la víctima d'una agressió l'informe d'assistència.
- 2** La comunicació a l'autoritat judicial d'informació no objectiva o informació objectiva però no autoritzada per un pacient amb capacitat que no vol denunciar, podria donar lloc a reclamacions per vulneració del secret professional.
- 3** Entre les seves funcions professionals, el metge no té atribuïdes les funcions de perseguir delictes o de promoure la persecució d'aquests. Això correspon al Ministeri Fiscal, Autoritat Judicial o Policia.
- 4** La seva tasca és exclusivament assistencial, per tant, limitis a la comunicació a l'autoritat judicial dels fets que coneix per raó de la seva activitat professional. Eviti fer funcions de perit, forense o de policia investigador.
- 5** El metge no pot exercir funcions de perit en relació amb un/a pacient que ha atès com a metge.
- 6** Els comunicats d'agressió sexual (còpia del qual adjuntem a la pàgina 7 d'aquest document) es formalitzaran únicament en els casos en què el metge forense no hagi pogut desplaçar-se al centre assistencial per efectuar l'exploració.

Model de comunicat*

(per lesions causades per tercers al Jutjat de Guàrdia)

Il·lustríssim Sr./Sra.

El/La Dr./Dra. amb núm. de col·legiat

i amb exercici professional al Centre Sanitari
adreça posa en el seu coneixement:

Primer: que ha assistit el/la Sr./Sra. (dades personals i adreça)

....., amb núm. d'Història Clínica

que presentava les següents lesions

de caràcter (menys greu, greu, molt greu, amb resultat de mort)

Segon: que atenent a l'estat de les lesions que presenta el/la pacient i als coneixements tècnics del facultatiu, s'ha establert origen de causació per tercera/es persona/es.

Tercer: que segons descriu el pacient, les lesions referides han estat causades per (agressió física, agressió animal, autolisi, etc.)

És per l'exposat que:

1.- Comunica a la seva Il·lustríssima aquests fets perquè, si s'escau, iniciï els tràmits legals que estimi oportuns.

2.- Resta a la seva disposició el fer ús de la Història Clínica de l'esmentat pacient.

3.- Realitzada l'assistència al Servei d'Urgències del nostre Centre, el/la pacient (ingressa en el nostre Centre, es trasllada a un altre Centre, es dona d'alta domiciliària, es trasllada al Dipòsit de Cadàvers).....

Data:

Hora:

**Signatura i nom del/s metge/s
que hagi/n efectuat l'assistència:**

* Elaborat seguint les indicacions del COMB

Model de comunicat

(per agressions sexuals al Jutjat de Guàrdia)

Il·lustríssim Sr./Sra.

El/La Dr./Dra. amb núm. de col·legiat
i amb exercici professional al Centre Sanitari
adreça posa en el seu coneixement:

Primer: que en presència de (Dr./Dra., infermera, ATS)
ha assistit el/la Sr./Sra. (dades personals)
amb núm. d'Història Clínica

Segon: que de l'exploració realitzada les lesions són de tipus
essent la localització
i el mecanisme de producció

Tercer: que de l'exploració ginecològica realitzada s'aprecien lesions a (zona
genital externa, zona genital interna, zona anorectal, altres).....

Quart: que la pacient manifesta haver estat víctima d'agressió sexual consistent
en (penetració bucal, penetració anal, penetració vaginal, altres)
mitjançant (intimidació verbal, ús de força física, arma blanca, arma
de foc, altres)

Cinquè: que a conseqüència d'aquestes lesions el/la pacient es troba (ingressa
en el nostre Centre, es trasllada a un altre Centre, es dona d'alta domiciliària) i conscient
i orientada, autoritza la comunicació d'aquests fets al Jutjat de Guàrdia.

És per l'exposat que:

- 1.- ES COMUNICA al Jutjat aquests fets perquè, si s'escau, iniciï els tràmits
legals que estimi oportuns i es desplaci a aquest Centre el metge forense.
- 2.- Resta a la seva disposició la informació clínica corresponent a aquesta
assistència.

Data:

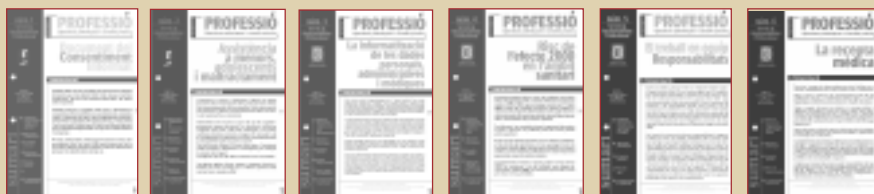
Signatures:

- Metge que efectua l'exploració
- Tècnic que hi assisteix

* Elaborat seguint les indicacions del COMB

la contra portada de professió

NÚMEROS JA PUBLICATS:

1. El Document de Consentiment Informat.
2. Assistència a menors. Adolescents i maltractaments.
3. La informatització de les dades personals, administratives i mèdiques.
4. Risc de l'efecte 2000 en l'àmbit sanitari.
5. El treball en equip. Responsabilitats.
6. La recepta mèdica

PRÒXIMES QÜESTIONS QUE TRACTAREM:

Fer de metge a l'hospital

El transport sanitari de pacients d'hospitals comarcals a centres de referència

Altes hospitalàries. Forçoses i voluntàries

Informes i certificats

NOTA: Ordre de publicació per determinar

L'ESPAI DEL PROFESSIONAL

La Junta de Govern del COMB, COMT, COMLL, COMG us demanen la vostra col·laboració en la proposta dels temes que voldríeu que fossin tractats en pròxims números de PROFESSIÓ.

Ompliu les referències següents amb les vostres dades.

NOM:
COGNOM:
NÚM. COL·LEGIAT:
COL·LEGI DE:

(MAJÚSCULES)

Temes proposats:

1:
(MAJÚSCULES)

2:
(MAJÚSCULES)

3:
(MAJÚSCULES)

Envieu una còpia d'aquest formulari a: Consell de Col·legis de Metges de Catalunya. Secretaria operativa: Passeig de la Bonanova, 47. 08017 Barcelona. També podeu fer-nos arribar les vostres propostes per e-mail: resp_prof@comb.es, per fax al 934 186 048 o bé per telèfon al 934 186 455.

MEDICORASSE

Corredoria d'Assegurances
del Col·legi Oficial de Metges

TOTS ELS SERVEIS D'ASSEGURANCES PER COBRIR ELS RISCOS:

- Personals
- Professionals
- Econòmics i patrimonials dels metges

... amb els avantatges de:

MUTUAL MÈDICA
de Catalunya i Balears